

Konsten bygger upp ett bättre samhälle

**Konstnärsgillet i Finlands mål för regeringsprogrammet
under perioden 2023–2027**

Bildkonstsektorn i siffror

4,8 miljoner besök på bildkonstrelaterade ställen om året (2019)

3 300 professionella bildkonstnärer

67 konstmuseer

121 konstgallerier

ca 45 bildkonstevenemang varje år

39 konstutlåningar

41 kommuner använder enprocentsprincipen

> 7,9 me galleriernas försäljning (gäller dem som svarat på galleristatistiken, ca 48 procent av alla gallerier, 2019)

Konsten bygger upp ett bättre samhälle

1. Det kreativa kunnandet gör Finland starkare

2. Vi uppskattar bildkonstnärens arbete

3. Bildkonst ger utkomst

1. Det kreativa kunnandet gör Finland starkare

Konst är en grundläggande rättighet för medborgaren. Den ska finansieras med offentliga medel och ska ses som en offentlig tjänst på samma sätt som utbildning och hälso- och sjukvård. Konsten är en del av ett gott liv, och undersökningar visar att konsten främjar människornas övergripande välbefinnande.

Trots detta ligger finansieringen av konst i Finland efter den allmänna europeiska nivån. Det bromsar upp utvecklingen, uppkomsten av arbetsplatser och införandet av kommersiella verksamhetsmodeller i branschen.

Därför är det viktigt att:

→ *Finansieringen av konst och kultur stegvis höjs till 2 procent av statsbudgeten*

Konsten är en ekologiskt och socialt hållbar, framtidsorienterad ekonomisk sektor med tillväxtkraft. De kreativa branscherna är en mycket mer betydande del av samhällsekonomin än många traditionella industribranscher. Kulturens andel av BNP är 3,4 procent och av de sysselsatta 3,1 procent (STATISTIKCENTRALEN 2019). Trots det är konstens och kulturens andel av statsbudgeten för närvarande endast 0,8 procent, då till exempel företagsstödens andel är 2,4 procent.

- Konst- och kulturfinansieringens andel av statsbudgeten **ska höjas till 1 procent under nästa regeringsperiod och stegvis till 2 procent**, så att branschen som kontinuerligt sysselsätter allt fler människor kan utvecklas.
- Finansieringen av konst och kultur **ska överföras till statens finansiering med allmän täckning** under regeringsperioden 2023–2027 och kopplingen till penningspelssystemet ska avvecklas. Finansieringens förutsebarhet och nivå ska tryggas över regeringsperioderna.

→ *Bildkonsten lyfts upp ur finansieringsgropen*

De visuella konstarternas andel av statens kulturbudget är för närvarande endast 1 procent (15,6 M€), och även när konstmuseernas och de kombinerade museernas andel räknas med är andelen endast 4 procent. Som jämförelse utgör finansieringen av scenkonst 20 procent. Trots det har bildkonst större besökarmängder än teater, dans och cirkus sammanlagt.

- **Finansieringen av bildkonst ska lyftas till en jämlik ställning med de övriga konstarterna.** Genom tilläggsfinansieringen förstärks bildkonstens tillgänglighet och främjas sysselsättningen inom bildkonstbranschen. För att bildkonstbranschen ska få en jämlik ställning i fråga om den offentliga finansieringen **ska bildkonstens finansiering utökas med sammanlagt 15 miljoner euro.** Med detta belopp är det möjligt att tillgodose de utvecklingsbehov som presenteras i dessa regeringsprogrammål.

→ *Investeringar görs på samfunden inom bildkonst*

I Finland fungerar ett högklassigt nationellt nätverk av bildkonstsamfund, men detta nätverk har bristfälliga resurser. Genom att utöka samfundens finansiering skapas arbete för professionella inom bildkonst, upplevelser för allmänheten och dragkraft i regionerna. Investeringar till exempel i försäljning,

marknadsföring och utveckling av digitaliseringen ger upphov till kommersiella verksamhetsmöjligheter i bildkonstbranschen och gör branschens kopplingar till den kreativa ekonomin starkare.

- **Finansieringen av samfund i den visuella branschen som fungerar på olika håll i landet, till exempel bildkonstorganisationer, gallerier och konstutlåningar, ska utökas med 3 miljoner euro.**

→ *Finländsk konst exporteras utomlands*

Bildkonsten i Finland är högklassig och internationellt intressant. Stöd till den internationella verksamheten främjar den finländska nutidskonstens synlighet och kommersiella efterfrågan i utlandet.

- **Exporten av nutidskonst ges stöd**, till exempel verksamhetsförutsättningarna för organisationer som bedriver internationell mäss- och utställningsverksamhet.
- **Vi stödjer residensverksamhet och rörligheten för professionella inom nutidskonst i både Finland och utomlands.**

Kulturbudgetens andel av statsbudgeten i Finland är bland de fem svagaste i hela EU. För jämförelsens skull: Estland lägger ned 2,9 procent på kulturen, Island 2,4 procent, Norge 1,3 procent, Sverige 1,0 procent – EU-medeltalet är 1,0 procent. (Eurostat 2019)

De olika konstarternas finansieringsandelar av statens konstbudget

<i>Visuell konst</i>	<i>1 %</i>
<i>Scenkonst</i>	<i>20 %</i>
<i>Audiovisuell konst och multimediekonst</i>	<i>31 %</i>
<i>Arkitektur, design, hantverk</i>	<i>1 %</i>
<i>Annan kulturverksamhet</i>	<i>30 %</i>
<i>Kulturarvet och arkiv</i>	<i>13 %</i>
<i>Litteratur och bibliotek</i>	<i>4 %</i>

Källa: Mahdollisesti kulttuuria? Valtion kulttuurirahoitus Suomessa vuonna 2019, Kulturpolitiska forskningscentret Cupore (2021)

2. Vi uppskattar bildkonstnärens arbete

Konsten är underlaget för demokrati och kritisk debatt. Genom att stödja konstnärernas arbete skapar vi tillgång i samhället till kreativt tänkande, som ger näring och bygger upp.

Bildkonstnärer har dock väsentligt sämre förutsättningar att utöva sitt yrke än konstnärer inom andra konstarter. Undersökningar visar att bildkonstnärerna har den sämsta utkomsten i jämförelse med alla konstnärsgupper.

Därför är det viktigt att:

→ *Stipendiernas mängd och nivå höjs*

Statens konstnärstipendier är ett särskilt kostnadseffektivt sätt att stödja konsten, och de främjar utkomsten för många utsatta konstnärsgupper.

- **Mängden konstnärstipendier som beviljas årligen ska utökas med hundra stycken.** Konstnärstipendierna ska delas ut till olika konstarter efter ansökningstrycket.
- Konstnärstipendier står för en mycket liten andel av kulturbudgeten och deras nivå har blivit efter löntagarnas genomsnittliga inkomstnivå. **Konstnärstipendiets nivå borde motsvara finländarnas medianinkomst 3 444 €/mån.** (Suomalaisten palkka- ja palkkiotulojen mediaani 6/2022. Källa: Statistikcentralen)
- Årligen beviljas cirka 80 bildkonstnärer visningsstipendiet för konstnärligt arbete. Stödbeloppet om 960 000 € har varit oförändrat i 25 års tid. **Stödbeloppet för visningsstipendier ska fördubblas**, så att det bättre motsvarar yrkeskårens storlek i dag.
- Ett **försök med konstnärslöner** genomförs på så sätt att det inte minskar mängden stipendier.

→ *Mängden konstnärspensioner utökas*

Eftersom bildkonst inte erbjuder några större möjligheter till arbete med anställningsförhållande, blir konstnärernas intjänade pensioner ofta små. Statens extra konstnärspensioner är ett viktigt sätt att bekämpa fattigdom bland konstnärer under ålderdomen. Staten beviljar dock endast totalt 50 pensioner av detta slag, och alla konstarter får dela på dessa.

- **Mängden konstnärspensioner som beviljas årligen utökas med hundra stycken.**

→ *Den sociala tryggheten för självsysselsättande förbättras*

Arbetets framtid är redan här, men det nuvarande systemet för social trygghet har dåliga förutsättningar att identifiera självsysselsättande. Det är problematiskt att tillämpa de allmänna arbetskraftspolitiska förutsättningarna på bildkonstnärens arbete.

- **Sammanpassningen av lönearbete, företagande och andra inkomstformer i socialskyddet ska underlättas**, i synnerhet i fråga om arbetslöshetsförmånerna. De upphovsrättsersättningar som en konstnär fått före sin arbetslöshet ska inte minska konstnärens arbetslöshetsskydd. Företagare ska

få rätt till arbetsmarknadsstödet grunddel även efter det försök som genomfördes under coronatiden.

- Som en omedelbar åtgärd ska **de fria konstnärernas pensionsskydd som inte bygger på anställning överföras i sin helhet till lagen om pension för lantbruksföretagare och försäkras hos Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt LPA**. Parallellt med detta ska **utvecklingen av kombinerad försäkring** fortsätta som en långsiktig lösning.

Inom bildkonsten är det i genomsnitt var tolfte sökande som beviljas konstnärsstipendium mot var åttonde för alla sektorer. (Källa: Taike 2019)

I Finland arbetar cirka 200 000 självsysselsättande, som rör sig mellan olika former av arbete.

Bildkonstnärer får i genomsnitt en tredjedel av sina inkomster från konstnärligt arbete. Medianen för bildkonstnärernas beskattade årsinkomster är cirka 20 200 inklusive stipendier. Största delen av bildkonstnärerna arbetar som fria konstnärer och som självsysselsättande.

De vanligaste inkomstkällorna för bildkonstnärer är:

- *Arbete som anknyter till konstnärligt arbete, till exempel undervisning*
- *Stipendier*
- *Försäljning av konstverk*
- *Annat arbete än konstnärligt arbete*
- *Socialskyddet*
- *Upphovsrättsersättningar*
- *Beställningsverk*
- *Utställningsarvoden*

3. Bildkonst ger utkomst

Bildkonst är en tillgänglig konstart som är nära människan. En stor del av bildkonsten är åtkomlig för allmänheten gratis eller mot en liten ersättning. Bildkonstnären ska alltid få en skälig ersättning när allmänheten njuter av eller använder konstnärens konstverk.

Det är sällan som ens uppskattade konstnärer kan leva på sin konst, eftersom bildkonsten saknar motsvarande sysselsättande strukturer som många andra konstarter har.

Därför är det viktigt att:

→ *Utställningsarvodesmodellen utvidgas till gallerierna*

Ett utställningsarvode är en ersättning till konstnären för arbete som görs i anslutning till en utställning. Modellen bygger på ett förslag av en arbetsgrupp som undervisnings- och kulturministeriet tillsatt.

- **Finansieringen av utställningsarvodesmodellen ska etableras som en bestående del av statens årliga utgiftsram.**
- **Utställningsarvodesmodellen ska utvidgas från museerna också till konstgallerierna.** Ett enhetligt förfarande med utställningsarvoden som gäller inom hela bildkonstsektorn skulle vara rättvist och försätta bildkonstnärerna i Finland i en regionalt mer jämlik ställning, då samma ersättning skulle betalas för utställningar överallt i landet. Den årliga kostnaden för ett system som omfattar både musei- och galleriaktörer skulle vara cirka 2,8 M€ och systemet skulle nå nästan alla professionella bildkonstnärer som bedriver utställningsverksamhet. Enligt utställningsarvodesarbetsgruppens rekommendation skulle arvodet till konstnärerna ingå i samfundens verksamhetsbidrag.
- Konstnärens kompetens kan tillämpas på uppgifter av många olika slag i olika branscher. **Möjligheterna till konstnärens arbete i anställningsförhållande undersöks** genom att stödja försök där konstnären har ett anställningsförhållande till exempel hos ett konstmuseum eller en kommun.

→ *Offentlig konst ges stöd*

Offentlig konst förbättrar livskvaliteten, gör allmänna platser mer trivsamma och för konsten närmare människornas vardag. Beställda offentliga konstverk och kulturinstitutionernas konstanskaffningar ger konstnärer utkomst för konstnärligt arbete och gör konsten bättre tillgänglig.

- Åtgärder vidtas för att säkerställa att staten föregår med exempel **genom att förbinda sig att följa enprocentsprincipen** (1 procent av byggkostnaderna till konst) i **alla sina egna bygg- och reparationsprojekt.**
- **Budgeten för statens konstverkskommission**, som genomför statens konstanskaffningar, **höjs så att den motsvarar enprocentsprincipen.**

→ *Bildkonstnärens upphovsrätt görs starkare*

Upphovsrätten är konstnärens grundläggande rättighet som ger konstnären utkomst som bygger på konstverkens användning.

- **Bildkonstnärer har rätt att tjäna upphovsrättsersättningar för sitt konstnärliga arbete.** De upphovsrättsersättningar som hör till bildkonstnärerna ska beaktas i budgetarna för offentliga aktörer som använder konst.
- Digitaliseringen ändrar på det konstnärliga arbetet samt på distributionen och konsumtionen av konst. **Därför är det allt viktigare att bildkonstnärrens upphovsrätt också genomförs i digitala miljöer.**

Ett utställningsarvode är en ersättning till konstnären för arbete som görs i anslutning till en utställning. Sådana arbetsuppgifter är till exempel planeringen av en utställning, upphängningen, transporten av konstverken samt medverkan i utställningens kommunikation och marknadsföring eller i dess anknytande evenemang.

Enligt Taikes barometer vill 72 procent av finländarna ha konst i sin vardagsmiljö, och hela 47 procent är villiga att styra mer skattemedel än i dagens läge till upphandlingen av offentlig konst.

Tio lösningar för att förstärka bildkonstsektorn i Finland:

1. Finansieringen av konst och kultur höjs stegvis till 2 procent av statsbudgeten
2. Bildkonsten lyfts upp ur finansieringsgruppen
3. Investeringar görs i sammanslutningarna inom bildkonst
4. Finländsk konst exporteras utomlands
5. Stipendiernas mängd och nivå höjs
6. Mängden konstnärspensioner utökas
7. Den sociala tryggheten för självsysseättande förbättras
8. Utställningsarvodesmodellen utvidgas till gallerierna
9. Offentlig konst ges stöd
10. Bildkonstnärens upphovsrätt görs starkare